

af over 100 Stykker levende Kvæg, Okser, Faar og Geder købt af de indfødte. Uden større Vanskeligheder naar man nu at runde Kap, og efter 4½ Maanedes Sejlads ankommer Skibet i Januar 1640 til London.

Her slutter Rejsebeskrivelsen, men man ved ad anden Vej, at Mandelslo blev modtaget ved det engelske Hof og opholdt sig en Tid her. Han vendte derefter tilbage til Gottorp i Maj 1640 og foretog i 1641 i Hertugens Tjeneste en Rejse til Sverige. Senere rejste han til Nederlandene, England og Frankrig og gik i 1643 som Ritmester under Josias Rantzau i fransk Tjeneste. Men allerede næste Aar blev han angrebet af Kopper og døde, kun 28 Aar gammel.

Som Bilag til selve Dagbogen er føjet Aftryk af Arkivalier fra Gottorper-Arkivet vedrørende Mandelslo samt dennes Stambog. Stambogen var en fintindbundet Pergamentsbog paa 260 Blade, som Mandelslo førte med sig paa sine Rejser, og hvori han har samlet Autografer fra Mennesker, han mødte i Reval, Narva, Moskva, Isfahan, Indien og paa Madagaskar, et broget Galleri af Personer møder os her, og nogle har endda skrevet Vers i Bogen, hvor der er Digte baade paa Persisk, Latin og Engelsk.

Det er et overordentligt dygtigt Arbejde, der er gjort ved Udgivelsen af Mandelslos Manuskripter, som det sikkert ikke har været helt let at tolke, Dagbogens Blade var saaledes mange Steder beskaaret i Kanten. En meget fyldig Samling Noter letter i høj Grad Tilegnelsen af Værket for Nutidslæserne, og de fotografiske Genivelser dels af et Par Sider af Dagbogen og af en Side af Stambogen, dels af et Par af Mandelslos Tegninger i Dagbogen og et Portræt af ham efter et Kobberstik i „Morgenländische Reysebeschreibung“ gør yderligere Stoffet levende.

Bogen har sin store Betydning først og fremmest som et Kildeskrift for Oplysninger om Forholdene i Indien i 17. Aarhundrede, men ogsaa gennem sin Skildring af en Sørejses Besværligheder i de Tider, og den har absolut Bud til alle, der interesserer sig for eller beskæftiger sig med Kolonihistorie eller i det hele taget med historisk Geografi.

Sophie Petersen.

Ibero-Amerikanisches Archiv. Jahrgang XVII. April-Juli 1943.

Heft 1.-2. Herausgeber: Ibero-Amerikanisches Institut Berlin.

Ferd Dümmlers' Verlag. (18×25 cm). 74 Sider.

Martin Behaims Globus fra 1492.

Denne meget berømte og ofte beskrevne Globus findes, som bekendt, i Nürnberg som Germanisches Museums fornemste Stykke. I Anledning af 450 Aars Jubilæerne for de store Opdagelser er der

udgivet et Værk med 92 fotografiske Gengivelser af Overfladens forskellige Del. Dette vanskelige og højst fortjenstfulde Arbejde er udført af Søfartshistorikeren Heinrich Winter, og det er første Gang, at en fotografisk Optagelse i systematisk Opdeling af Overfladen er givet, saaledes at Forstrækning af Billederne paa Kugleoverfladen betydelig formindskes. Meningen havde oprindelig været at opdele hele Overfladen i 12 lige store vertikale Spalter, saaledes at Globens Nulmeridian vilde staa som en lige Linie nøjagtig gennem Midten, naar alle 12 Dele lagdes sammen, ligeledes Æquator som en lige Linie paa tværs gennem midterste Zone. Imidlertid er Arbejdet blevet forstyrret af forskellige Grunde, hvorfor der maatte optages 13 vertikale Billeder og kun 7 Optagelser af Polarzonerne. Alligevel fremtræder Helheden ualmindelig tydeligt og forstaaeligt, og Værket vil utvivlsomt blive til stor Nytte for Studiet af geografiske Problemer fra den Tid.

Den behaimske Globus Betydning ligger deri, at den, bortset fra en lille Metalglobus fundet i Byen Leon, er den eneste i sin Art bevaret til vor Tid. Den giver en Idé om den dannede Verdens Forstaaelse af Jordens Geografi, umiddelbart inden Columbus opdagede Vestindien, og Vasco da Gama fandt Vejen til Indien. Amerika findes altsaa slet ikke; Atlanterhavet og dets vestlige Kyster er ganske utvivlsomt fremstillet efter Toscanellis meget omtalte, men desværre tabte Kort, som Columbus efter Sigende benyttede paa sin første Rejse over Atlanterhavet.

Paa Globen findes et Utal af Billeder og Tekster, saakaldte „Legender“, men desværre giver den ledsagende Tekst, forfattet af Professor Oswald Muris, ikke nogen Oversættelse deraf eller Forklaring. Her synes nemlig Globens Værdi som historisk Dokument at ligge mere end i selve Landenes Beliggenhed.

Hvem var Martin Behaim? Saavidt man af de foreliggende Resultater kan se, er hans Betydning for de store Opdagelser betydeligt overdreven. Han siges at have været en berømt Navigator, men efter hans Globus at dømme kan dette ikke være rigtigt, her til er de af ham selv berejste Landes Beliggenhed alt for svævende. Han siges at have lært Astronomi af sin Landsmand, den berømte Regiomontanus, men det eneste Bevis herfor er, at han levede paa samme Tid. Han siges at have indført Regiomontanus Ephemerider og den af ham beskrevne Jacobsstav (Instrument af Træ til at maale astronomiske Vinkler) i den portugisiske Søfart, men heller ikke denne Paastand synes holdbar, idet det maa anses for givet, at Grundlaget for Portugisernes Navigation paa Opdagelsestiden var Joseph Vincinco's Oversættelse af den spansk-jødiske Astronom

Rabi Abraham Zakuto's astronomiske Tabeller, ligesom Jacobsstaven, der allerede dengang var kendt (beskrevet af Ben Gerzon 1420) ikke menes at have haft nogen Betydning, idet Astrolaben almindeligvis brugtes. Imidlertid vides det, at Behaim var Medlem af den berømte „Jonta dos Mathematicos“, en af Kong Jao II i 1484 nedsat Kommission af Sagkyndige til Undersøgelse af alle Spørgsmaal vedrørende Opdagelser af fremmede Lande. Maaske har Behaim haft Betydning som berejst Købmand, men sikkert ikke som Astronom eller Navigator.

Een Ting er i alt Fald givet, nemlig at det er Martin Behaim, der har fremstillet Globus'en i Nürnberg, og det maa Eftertiden være ham taknemlig for.

Carl V. Sølvér.

Tore Sund og Fridtjov Isachsen: Bosteder og arbejdssteder i Oslo. Udgivet af Oslo Kommune. 111 Sider. (16×24 cm). Oslo 1942.

Det Arbejde, som her offentliggøres, er udført med økonomisk Støtte af Oslo Kommune. Hovedformalet med Bogen er da ogsaa, som det siges i Forordet, at skaffe et Materiale til Veje, der kan blive til Nytte for det fremtidige Arbejde med Byens Regulering. Her er altsaa i høj Grad Tale om et Stykke praktisk anvendelig Bygeografi, og hele Bogen er et forbilledligt Eksempel paa Samarbejde og Vekselvirkning mellem de offentlige Instanser og den geografiske Videnskab.

Bogen falder i to Afsnit, Oslos bosteder og Oslos arbejdssteder. Hvor det har været muligt at skaffe Materiale, behandles baade Forholdene i 1910 og i 1936, hvorved naturligtvis Linierne for Udviklingen kan paapeges og følges. Med et overordentligt fint og detailleret Kortmateriale belyses de behandlede Forhold fra adskillige Sider, men Bogen har oprindeligt været lagt endnu videre an, og kun Krigen og Besættelsen har hindret, at Forfatterne har kunnet udvide Arbejdet til at omfatte flere Sider af Byens Liv.

I det første Afsnit, der omhandler Oslos bosteder, gøres Rede for Folkemængdens Fordeling, Beboelsesforhold, Hoteller og Pensionater samt for Forholdet mellem Arbejdssted og Bolig. Den sidste Del af Bogen, om Oslos arbejdssteder, behandler Industri og Haandværk, Detailhandelen, Kontorer og endelig en Undersøgelse af Oslos Centrum. Forfatterne har haft et overordentligt stort og detailleret Materiale til Raadighed, og det maa siges, at de har forstaaet at udnytte det. Problemer som indenbys Befolkningsforskydninger, Bosteder og Veje til Arbejdet for Personalet ved større Virksomheder, de enkelte Industriegrenes Fordeling i Byen og mange andre